

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПАВЛА ТИЧИНИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНІКОВА
ГАЗЕТА "КРАЄЗНАВСТВО. ГЕОГРАФІЯ. ТУРИЗМ"



Географія та екологія: наука і освіта

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції
17-18 квітня 2008 року

Умань-2008

УДК 37 (082)

ББК 74

Я 43

Редакційна колегія:

- Тімець О.В.* – канд. пед. наук, доцент кафедри географії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, голова оргкомітету.
Денисюк Г.І. – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри фізичної географії Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського.
Топчієв О.Г. – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри соціальної і економічної географії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.
Серебрий В.С. – головний редактор газети "Красназнавство. Географія. Туризм".
Осадчий О.С. – канд. с-г. наук, доцент, в.о. зав. кафедри географії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
Гончаренко Г.Є. – канд. біол. наук, доцент, зав. лабораторією "Екологія і освіта" Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
Половка С.Г. – канд. геол. наук, доцент кафедри географії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
Бабій Ю.О. – викладач кафедри географії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, відповідальний секретар.

Географія та екологія: наука і освіта.

Я 43

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта», 17-18 квітня 2008р. – Умань: СПД Сочінський, 2008. – 260 с.
ISBN 978-966-96843-2-5

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Інститут природничо-математичної та технологічної освіти природничо-географічний факультет, кафедра географії та екології, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Газета "Красназнавство. Географія. Туризм"

Збірка містить наукові матеріали, доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних та екологічних напрямків, що презентують розвиток цих наук та їх сучасне становище в Україні. Під час роботи конференції висвітлено такі питання:

- географічні науки: досягнення, проблеми і перспективи;
- ландшафтно-екологічний моніторинг, формування сучасної екоосереді України;
- інноваційні форми і методи викладання географії та екології в закладах освіти.

УДК 37 (082)
ББК 74

ISBN 978-966-96843-2-5

© Кафедра географії та екології
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини, 2008

ЗМІСТ

Тімець О.В., Осадчий О.С. <i>Здобутки й перспективи кафедри географії та екології УДПУ</i>	
Адаменко О.М., Міщенко Л.В., Триснюк В.М. <i>Методика комплексних геоекологічних досліджень рівнинних територій</i>	
Адаменко Я.О. <i>Інформаційні технології систем екологічної безпеки</i> ...	
Антонюк О.О. <i>Визначальні ознаки белігеративних ландшафтів</i>	
Бабій Ю.О. <i>Геологічні особливості формування ландшафтів Уманщини</i>	
Безлатня Л.О. <i>Культурний ландшафт в контексті природоохоронної діяльності</i>	
Бондар В.В. <i>Основні підходи до картографування антропогенних заповідних об'єктів Поділля</i>	
Бондарець Д. С. <i>Про деякі напрями покращення агроландшафтів Запорізької області</i>	
Бутило М.Д. <i>Поширення і еколого-ценотичні особливості роду <i>Galanthus L.</i> на Побужжі</i>	
Василенко Т.А., Сивий М.Я. <i>Підходи до класифікацій мінерально-сировинних ресурсів за господарським використанням</i>	
Васильєв-Мюллер О.В., Огірко О.В., Гота Т., Волкова О. <i>Маркетингове забезпечення соціально-культурних міжрегіональних проектів</i>	
Вітко Л.Я. <i>Екологічна оцінка стану атмосферного повітря Подільського Придністров'я</i>	
✓ Володимир Воровка <i>Обґрунтування кордонів Північно-Західного Приазов'я</i>	
Галаган О.К. <i>З досвіду викладання курсу «Основи екології»</i>	
Гончаренко Г.Є., Совгіра С.В. <i>Екологічний моніторинг лісових екосистем Уманщини</i>	
Гудзевич А.В. <i>Осередки фауни в антропогенно-зумовлених геосистемах</i>	
Гуляєва О.О. <i>Зворотні довгі хвилі в Дністровському водосховищі та їх екологічне значення</i>	
✓ Даценко Л., Зав'ялова Т.В., Непша О.В., Самек Ю.І. <i>Місце екскурсій та походів у вивченні корисних копалин в шкільному курсі географії</i>	
Даценко Л.М., Зав'ялова Т.В., Непша О.В., Самек Ю.І. <i>Особливості проведення польової практики з географії ґрунтів в умовах Гірського та Степового Криму</i>	
Демчук Ю.В. <i>Філософські аспекти проблеми екологізації освіти</i>	
Денисюк Г.І., Стефанков Л.І., <i>Перспективи розвитку природничої географії в Україні</i>	
Дрогомирецький Я.М., Долгопола Г.Є., <i>Рекреаційні системи, туризм та екологія ландшафтів</i>	

Запорожець Л.М. Роль інноваційних форм навчання у формуванні географічних понять.....	60
Затула В.І. Наукові засади оцінки метеорологічної зумовленості забруднення атмосферного повітря.....	62
Зорін Д.О. Екологічний стан ґрунтів у басейні верхнього Дністра	67
Зоріна Н.О. Екологічний аудит територій адміністративних районів Івано-Франківської області.....	75
Іванов Є., Ковальчук І.П. Концепція геоекологічного аналізу вуглевидобувних районів.....	77
Казаков В.Л. Особливості генезису кар'єрів як форм техногенного рельєфу (на прикладі Кривбасу).....	82
Казакова Т.А. Кривбас – потенційний центр техногенного туризму в Україні.....	87
Канський В.С. Принципи і методи досліджень лісових антропогенних ландшафтів.....	92
Карпенко Ю.О., Кальчицька Г.В. Підходи до викладання курсу «Основи екології» на факультетах непрофільної гуманітарної підготовки	94
Кирилюк В.П. Екологічне обґрунтування меліоративних заходів в агроландшафтах Правобережного Лісостепу України.....	97
Кирилюк Л.М., Корінний В.І. Екологічна мережа Вінницької області: перспективи та проблеми створення.....	99
Кізіон А.Г. Оптимізація сільських селитебних ландшафтів Поділля...	101
Ковалишина С. П., Градцова М. О., Дудник Д.С., Сапчева Г.В. Моніторинг стану гідробіонтів одеського прибережжя.....	103
Ковальова Л.П. Творчі форми і методи у викладанні географії у середній школі.....	111
Ковальчук І.П. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: компоненти змісту.....	113
Козинська І.П. Сучасний стан природно-заповідного фонду Кіровоградщини	115
Кокус В.В. Дослідження рослинності в працях вчених краєзнавчих осередків Поділля в 20-х - 30-х роках ХХ ст.....	117
Коробейникова Я.С., Мельник О.Д. До проблеми оцінки геохімічного фону з метою вивчення екологічного стану антропогенно змінених ландшафтів.....	121
Косовець О.О., Швєнь Н.І. Про метеорологічні спостереження на добровільній основі.....	123
Кравцова І.В. Підходи та методи дослідження садово-паркових ландшафтів.....	126
Красноштан І.В., Олійник А.В. Поширення <i>Quercus Robur L</i> та фенологічні відмінності його розвитку у ландшафтних формаціях середньої частини течії річки Південний Буг.....	129
Кутай М.С., Поліщук І.І. Географо-естетична оцінка ландшафтів села Глибочок Тальнівського району Черкаської області.....	132
Кучай Т.П. Розвиток екологічної освіти у Великій Британії.....	134

	Рудий О.П. Палеогеографія в працях археологів НТШ кін.19/поч.20 ст.ст.....	183
136	Серебрій В.С. Географічне краєзнавство у творчості вчителя.....	186
138	Сивий М.Я. Конструктивно-географічна проблематика досліджень мінерально-сировинних ресурсів.....	188
	Ситник О.І. Україна в контексті глобальних змін клімату.....	191
140	Смирнов І.Г. Екологія та логістика: проблема раціонального використання відходів (досвід Польщі).....	194
142	Стецишин М.М., Непша О.В., Іванова В.М. Проведення комплексної польової практики з фізичної географії в умовах Криму.....	204
	Тарасюк Н.А., Тарасюк Ф.П. Еколого-кліматичні особливості національного природного парку "Прип'ять-Стохід".....	206
144	Тімець О.В., Бойчук Т.І. Сільський зелений, екологічний, агротуризм: глобальні й локальні інновації.....	212
145	Тімченко В.М. Екологічна гідрологія як складова географічних досліджень в Україні.....	214
148	Тімченко О.В. Методи поліпшення стану екосистем Дніпровських подороховищ попусками ГЕС.....	217
150	Топчієв О. Г. Від землепису до геопланування: історичний огляд суспільних запитів до географії та еволюції географічних парадигм.....	219
153	Триснюк І.В. Екологічний стан атмосферного повітря південних районів Тернопільщини.....	222
155	Холковська Т.Ю. Подільське краєзнавство у контексті історичної географії.....	226
157	Цвид Н.В. Сторінками історії досліджень території Шацького національного природного парку.....	228
159	Чеболда І.Ю., Каплун І.Г. Регіональна система оперативного (кризового) моніторингу природного середовища Тернопільської області.....	230
161	Чиж О.П. Національний природний парк "Подільське Полісся".....	235
163	Шевчук С.М. Фактори розвитку методологічних основ української суспільної географії на сучасному етапі.....	237
165	Шмагельська М.О. Мікроосередкові процеси як індикатори напрямів змін в антропогенних ландшафтах.....	240
167	Шулдик В.І., Гензьора Т.М., Андрієнко О.Д. До шляхів екологізації навчання біології.....	242
170	Шулдик В.І., Екало С.П., Оратівська С.А. Дослідження екологічної культури старшокласників.....	246

175
176

178

179

Оргкомітет не несе відповідальності за достовірність поданої авторами інформації.

ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ З ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ КРИМУ

Стецишин М.М. - к. екон. наук, доц.,

Непша О.В. - асистент,

Іванова В.М. - асистент

*Мелітопольський державний педагогічний
університет*

Комплексна польова практика з фізичної географії є невід'ємною і досить важливою складовою частиною учбового процесу. Вона є продовженням аудиторних занять – лекційним курсом, практичними та семінарськими заняттями і тісно з ними взаємозв'язана. Під час комплексної польової практики з фізичної географії проходить закріплення теоретичних знань, практичних вмінь та навичок, закріплюється уміння виявляти та аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між різними процесами та явищами, компонентами природи, природою і господарською діяльністю людей, оволодіння методами польових досліджень (збирання фактичного матеріалу, його систематизація та узагальнення), які є базою для вивчення наступних фізико-географічних, економіко-географічних та методичних дисциплін.

Вказана практика з фізичної географії є заключною в системі фізико-географічних практик і тому має вкрай важливе значення як підсумкова практика з природничих дисциплін, які студенти отримали під час польових практик з геології, геоморфології, гідрології, метеорології, географії ґрунтів, біогеографії та ін. у різних ландшафтно-географічних умовах. Тому й вибір місця проведення практики має дуже велике значення. Різноманітні геологічні, стратиграфічні, рельєфні, рослинні та інші угруповання можна найбільш повно показати в умовах Криму. Регіон представлений різноманітними за морфогенетичними особливостями ландшафтними комплексами різних рангів. Вони яскраво характеризують як широтну зональність, так і висотну поясність, надають уявлення про велике різноманіття природно-територіальних комплексів півдня України.

Польова практика завжди проводиться у три етапи:

Перший етап – підготовчий: ознайомлення з районом проведення практики за літературними та фондовими матеріалами, основними методами та методиками польових досліджень.

Другий етап – польових досліджень: пункти спостереження і польових досліджень обираються заздалегідь так, щоб були представлені найрізноманітні форми і типи рельєфу (морфоструктурні і морфоскульптурні) у великій кількості.

Польова практика, що проводиться у двох різних ландшафтних зонах, дає максимальну навчально-методичну і науково-пізнавальну користь для студентів, сприяє набуттю необхідних знань, вмінь і навичок, які формують висококваліфікованого фахівця, і можуть з успіхом застосовуватись як у подальшому навчанні, так і в школі.

Перший етап польових досліджень проводиться у Гірському Криму (район с. Соколине, Перевальне, Соснівка). Об'єктами дослідження виступають пасма Кримських гір, Великий каньйон, Малий каньйон, Бельбекські ворота, гори Південна і Північна Демерджі, Чатир-Даг, Ай-Петрі. По-перше, ця територія представлена гірськими ландшафтними комплексами і відповідно – великим набором мікроландшафтних утворень з-за різної крутизни та експозиції схилів, геоморфологічних особливостей, особливостей ерозійної роботи постійних та тимчасових водних потоків. Крім того, досліджуються висотні пояси.

У горах природно-антропогенні та антропогенні ландшафти присутні у меншій мірі, але специфіка їх досліджень полягає в тому, що гори швидко реагують на втручання людини і навіть найменший антропогенний вплив викликає певні порушення і це дає можливість вивчати, аналізувати наслідки антропогенної діяльності.

Другий етап польових досліджень – це ділянка південного степу, приморські ландшафтні комплекси, межиріччя і долини річок Південного Приазов'я. Наявність на цій території різноманітних природних, природно-антропогенних та антропогенних ландшафтів дає можливість чітко охарактеризувати ландшафтоутворюючі фактори і процеси. Треба зазначити, що перший етап проходить у межах рівнинних територій, і тому і ландшафти представлені суто рівнинними комплексами;

Наявність стратотипових розрізів юри і крейди у Гірському Криму та пліоцену і антропогену в Північному Приазов'ї дають можливість вивчати й палеоландшафти, закономірності їх формування у часі та просторі і порівнювати їх.

Майбутньому вчителю слід використовувати польову практику не тільки для оволодіння методикою фізико-географічних досліджень, але і для краєзнавчих спостережень, одержання навичок проведення шкільних географічних екскурсій, а в кінцевому підсумку – для підвищення свого загальноосвітнього рівня. Особливе значення це має в Криму з його численними природоохоронними територіями і видатними пам'ятками історії і культури (Чуфут-Кале, Мангуп, Воронцовський палац, Масандрівський палац, Левадійський палац). Важливим є і краєзнавче пізнання рідного краю з неповторними територіями і пам'ятками природи (Кам'яна Могила, Терпінівські джерела, вікові дуби, Молочний лиман, гирла річок, морське узбережжя);

Третій етап складається з камеральної обробки матеріалу, його узагальнення і написання звіту. Для зацікавленості студентів молодших курсів проводяться науково-пізнавальні звіти з польових практик.

Важливим в проведенні комплексної польової практики є виконання індивідуальних завдань та їх диференціація за рівнем підготовки. Під час виконання індивідуальних завдань студенти збирають оригінальний матеріал для курсових і дипломних робіт, використовуючи його для доповідей на підсумкових наукових конференціях викладачів та студентів природничо-географічного факультету, на засіданнях географічного гуртка.